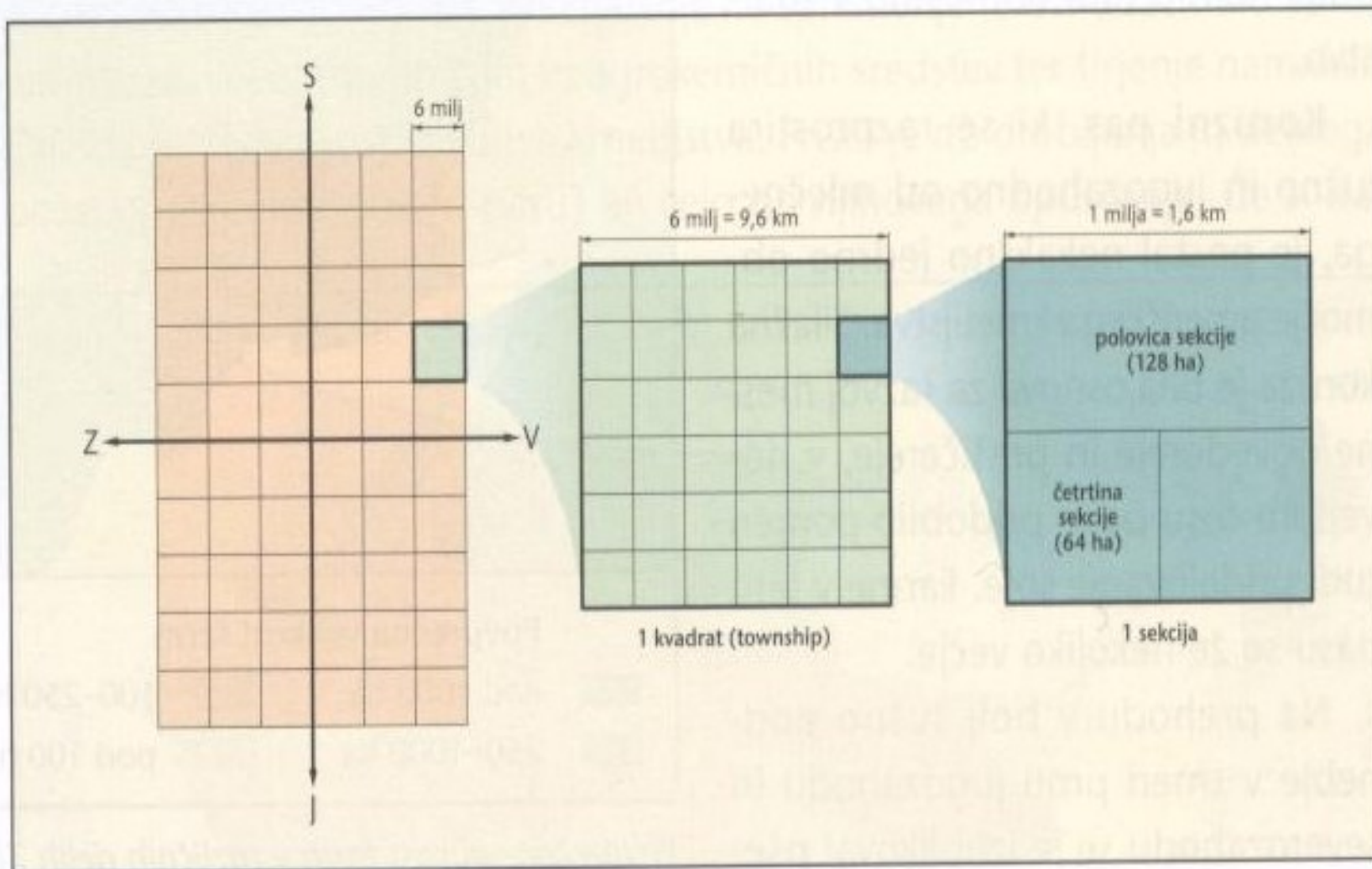

AMERIŠKO KMETIJSTVO

- vojna za neodvisnost (konec 1783) je am.vlado finančno skoraj povsem izčrpala, nov priliv kapitala z davki, carinami in s prodajo **zemlje**
- v tistem času je bilo nekolonizirane še 80% kmet.zemljišč (vse ozemlje Z od Apalačev)
- sprejeli so odločitev, da so vladni uslužbenci pri prodaji poleg oblike določali tudi velikost prodanih zemljišč

- neposeljena ozemlja v osrednjem in Z delu so v vzporedniški in poldnevniški smeri razdelili v obliki šahovnice, najprej na kvadrate (township), velike 6 x 6 milj
- vsak kvadrat s površino 36 kvadratnih milj so potem razdelili na 36 sekcij s površino ene kvadratne milje
- eno sekcijo so določili za to, da so na njej postavili središčno naselje s šolo, banko, cerkvijo, šerifovim uradom in salonom, druge sekcije pa so prodali priseljencem

Sistem zemljiške razdelitve

- priseljenci so morali v prvem obdobju v enem kosu kupiti vsaj polovico sekcije (128 ha), šele kasneje pa je bil dovoljen nakup najmanj četrte sekcije (64 ha)
- na ta način so preprečili majhnost kmetij in zemljiško razdrobljenost, ki sta pestili evropsko kmetijstvo, in družinske farme so za dolgo postale prevladujoča oblika ameriškega kmetijstva
- podoben sistem zemljiške razdelitve so izvedli v KAN prerijah
- vse glavne prometnice v ZDA so še danes odraz takšne zemljiške razdelitve (večinoma potekajo v poldnevniški ali vzporedniški smeri)

IZOBLIKOVANJE KMETIJSKIH PASOV

Pomemben dejavnik posebnega razvoja kmetijstva je bilo ugodno prepletanje podnebnih, vegetacijskih in pedoloških razmer v smeri S-J in V-Z:

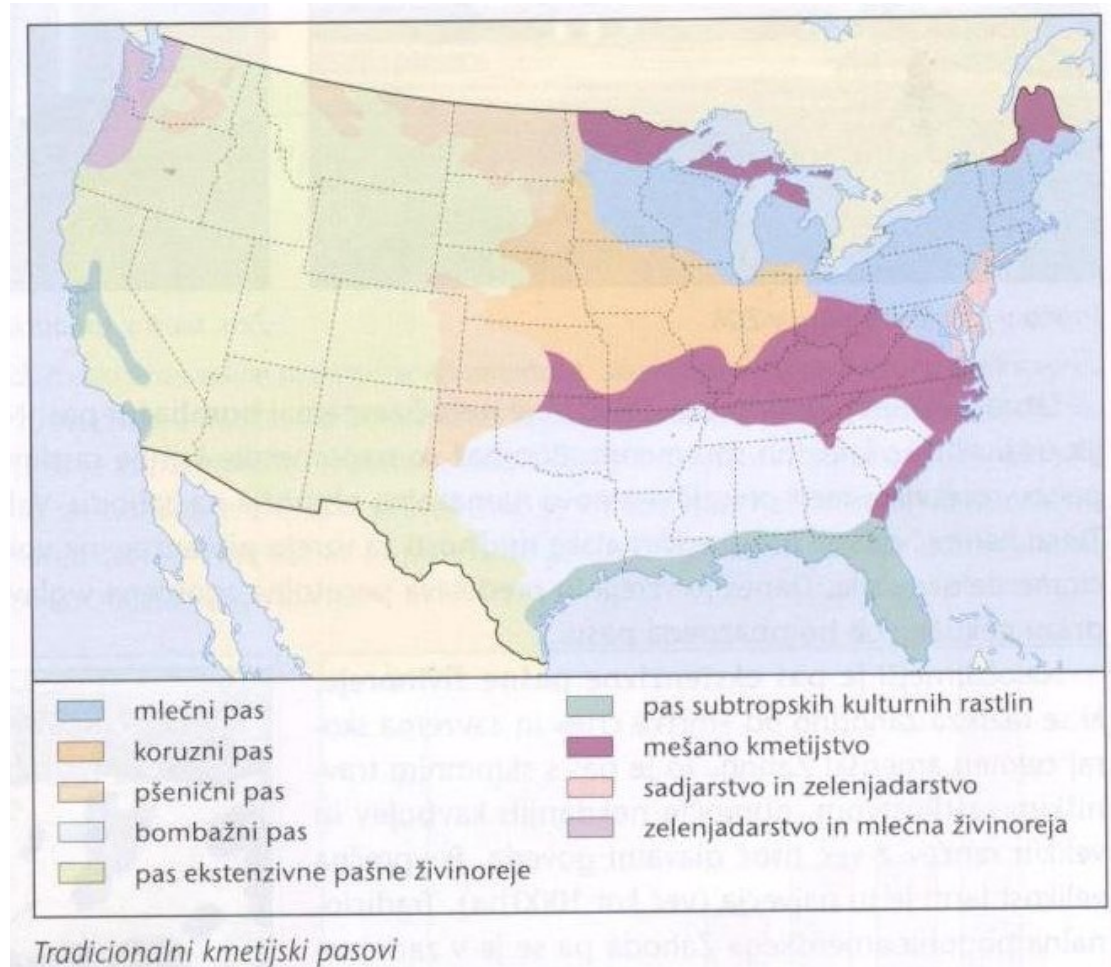
- če v Ameriki sledimo nekemu pasu (med 95. in 100. poldnevnikom) v smeri od **S** → **J** zasledimo, da ostaja količina padavin skoraj nespremenjena, T pa proti J močno naraščajo
- če pa sledimo pasu od **V** → **Z** ostajajo skoraj nespremenjene povprečne T, močno pa se zmanjša količina padavin

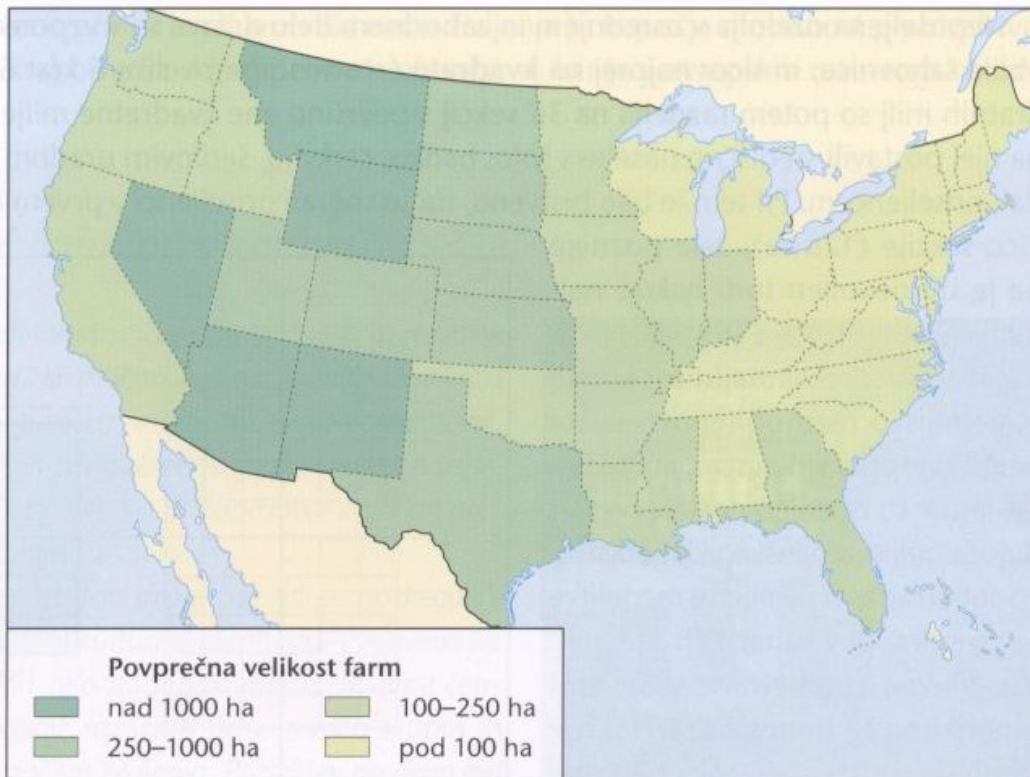
Glede na naravne možnosti so se kmetje usmerili v tiste pridelke, ki na trgu prinašajo največ dobička.

Izoblikovali so se tradicionalni kmetijski pasovi (k njihovemu nastanku so poleg naravnih močno prispevali tudi ekonomski dejavniki – oddaljenost od tržišča, transportni stroški,...)

- v bolj namočenem V delu celine se pasovi raztezajo v smeri V-Z
- v bolj sušnem delu pa se raztezajo v smeri S-J

Povprečna velikost farm v različnih delih ZDA

Mlečni pas:

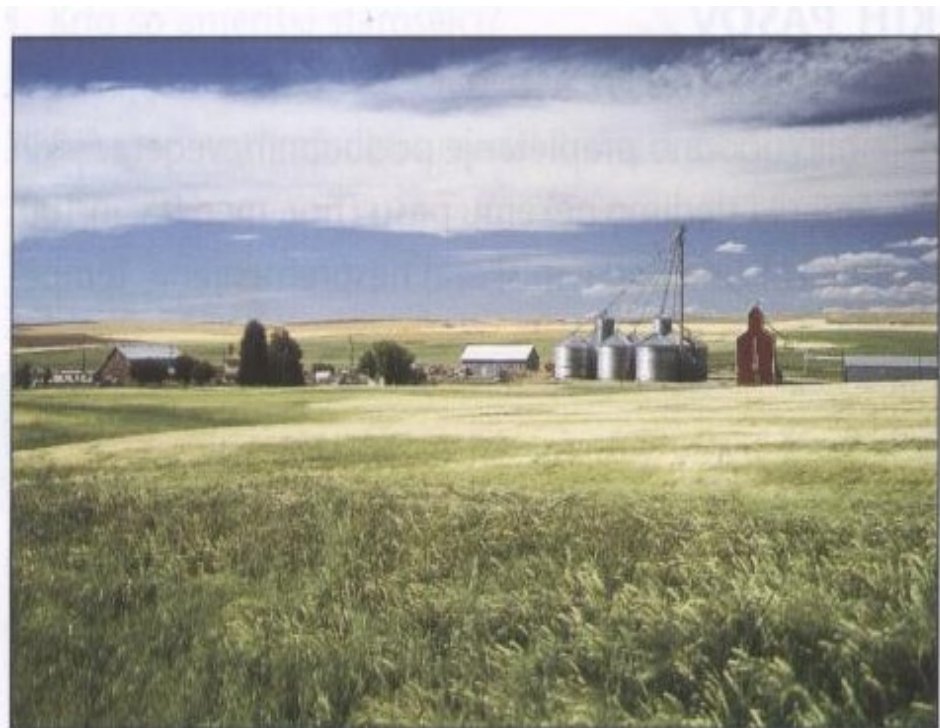
- J od velikih jezer in na območju megalopolisa ob atlantski obali
- nastal je zaradi potrebe po vsakodnevni oskrbi velikih mest z mlekom in mlečnimi proizvodi
- nastal je tudi zaradi vlažnega in razmeroma hladnega podnebja ter siromašne prsti
- farme so za Am. razmere majhne
- poleg **mlečne živinoreje** se je ob atlantski obali razvilo obmestno **vrtnarstvo**

Koruzni pas:

- J in JZ od mlečnega
- silažna koruza je bila osnova za razvoj mesne govedoreje in prašičjereje, v novejšem času pa je pridobilo pomen pridelovanje soje
- farme so večje od tistih v mlečnem

Pšenični pas:

- na prehodu v bolj sušno podnebje v smeri proti JZ in SZ, razteza se tudi prek meje v kanadske prerije
- rodovitne črne prerijske prsti, redkejša poselitev, preživele so samo večje farme (od 250 do 1000 ha), usmerjene predvsem v monokulturno pridelavo pšenice

Farma v pšeničnem pasu v ZDA

Bombažni pas:

- Nekoč je zavzemal celoten JV del ZDA - v zadnjih desetletjih velike spremembe in bombaž so nadomestile krmne rastline za govedorejo, pridelavo bombaža pa so v veliki meri preselili na nova namakalna območja na Z, velik razcvet perutninarstva (klimatske možnosti+nizko kvalificirana delovna sila

Pas ekstenzivne pašne živinoreje:

- Z od mrtve črte in zavzema skoraj celoten am. Z
- skromno travniško rastlinstvo (nekdanji kavboji z velikimi ranči)
- povprečna velikost farm je tu največja (več kot 1000 ha)
- Z razmahom namakalništva se je tradicionalna podoba am. Z spremenila – danes ni več le pas pašne živinoreje, ampak je postal tudi pas **namakalnih kulturnih rastlin**

Ranč na območju goratega zahoda v ZDA

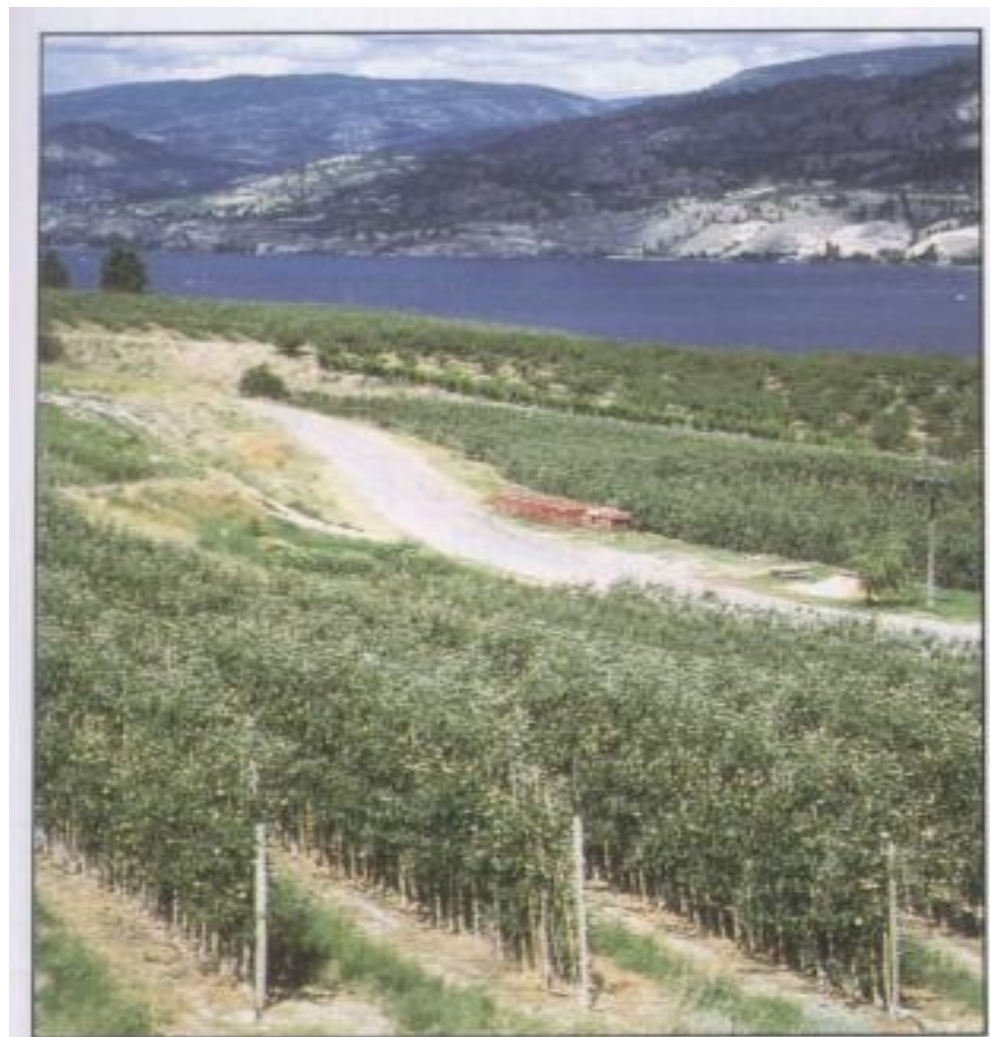
Pasova subtropskih kulturnih rastlin:

- Na obalnih območjih s subtropskim podnebjem
- 1. pas – v Kaliforniji
- 2. pas ob Mehškem zalivu in na Floridi
- Subtropsko sadje, zelenjava, rože, bombaž,...
- V steklenjaki pridelujejo čez celo leto zgodnjo zelenjavo in cvetje
- V Kaliforniji namakanje
- Velikost farm je manjša (precejšnja poselitev)

Mlekarstvo in

zelenjadarstvo:

- Na S atlantskega in tihooceanskega obalnega pasu

Sadjarstvo na kanadskem zahodu

Tradicionalni sistem kmetijskih pasov se je v drugi polovici 20. stol. spremenil:

- uvajanje novih kulturnih rastlin
- križanje rastl. vrst
- prilagajanje na spremenjene tržne razmere
- spreminjanje prehrabnih navad
- razvoj agrotehničnih in agrokemičnih sredstev
- širjenje namakalnih površin

Ameriško kmetijstvo je v 20.stoletju doživelo velike strukturne spremembe, zato nekateri govorijo o treh agrarnih revolucijah:

- “**prva agrarna revolucija**” – po 1920 mehanizacija kmetijstva, uporaba kmetijskih strojev je zahtevala dovolj velike površine in specializacijo v takšne pridelke, ki so vračali vložena sredstva – zmanjšanje števila zaposlenih in povečanje produktivnosti
- “**druga agrarna revolucija**” – 1930 so začeli v pridelavo uvajati prvo sorto hibridne koruze, v dveh desetletjih se je hektarski pridelek koruze podvojil, hibridne sorte pa so začeli razvijati tudi pri drugih pridelkih

- “tretja agrarna revolucija” – čedalje večji stroški za mehanizacijo in vedno bolj zapleteni načini pridelovanja so prisilili farmarje, da so začeli širiti svoje farme, mnogi so začeli zemljo oddajati v najem ali pa jo prodajati večjim farmarjem
- svoj kapital so začela v kmetijstvo vlagati nekmetijska podjetja – nastanejo industrijske farme oz. agroindustrijska podjetja. Farmarji s takšnim podjetjem sklenejo pogodbo, da pridelujejo hrano in vzdržujejo kmetijska poslopja, po drugi strani pa podjetje farmarju dobavlja vse potrebno za pridelavo, nadzoruje in usmerja proizvodnjo ter skrbi za prodajo – am. “agrobusiness”

- agrobusiness se je posebej uveljavil v živinoreji (podjetja z 100000 ali 200000 glavami, kjer en delavec nadzoruje 6000 glav goveda)
- malih in srednjih farm je 70% in obvladujejo 10% kmetijske proizvodnje
- velikih podjetij je 30% in obvladujejo 90% proizvodnje
- megafarme (0,8%) – 30% celotne proizvodnje
- Številne manjše farme so propadle → praznjenje podeželja, odhajanje mladih, kvalificiranih, dvig brezposelnosti, propad nekaterih podeželskih naselij

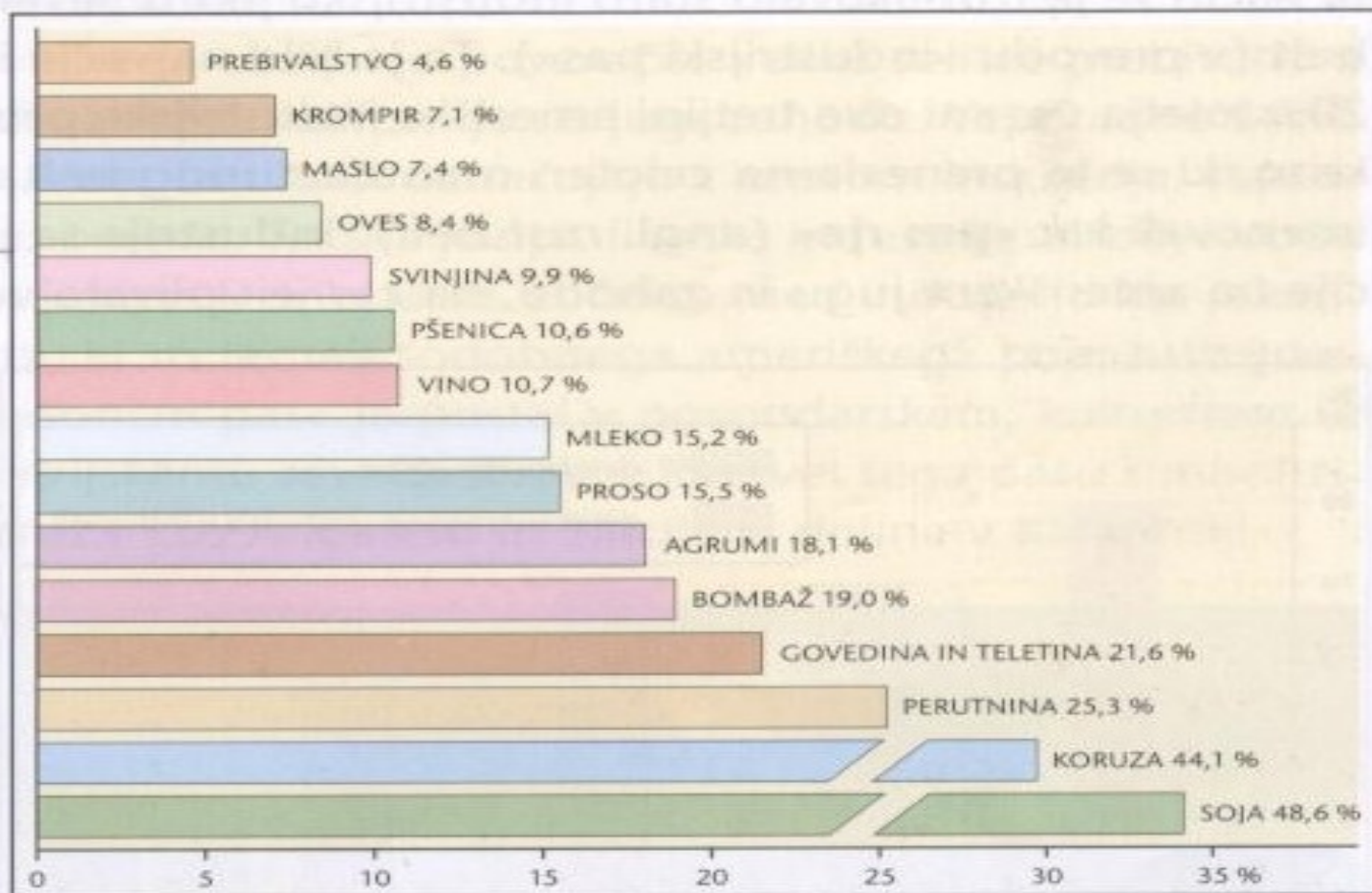
- uvajanje gensko spremenjenih kulturnih rastlin, računalniške tehnologije, še bolj izpopolnjenih kmetijskih strojev – verjetno je danes že nastopila “četrta agrarna revolucija” – ta naj bi bila biotehnološka in genetskotehnološka

- **Ameriško kmetijstvo:** 1,6% BDP,
zaposlenih 2,2% preb.

Kljub temu so ZDA zaradi tehnološke razvitosti in produktivnosti prva kmetijska velesila sodobnega sveta

- uporablja se trditev: “**kmetijstvo je največja ameriška industrija**”
- vse dejavnosti, ki so povezane v okviru kmetijstva dajejo skupno kar 1/5 državnega BDP
- ustvarjena vrednost v kmetijstvu kar trikrat presega ustvarjeno vrednost v proizvodnji motornih vozil

- z izjemo tropskih pridelkov pridelajo v ZDA vso hrano, ki jo potrebujejo zase, skoraj $\frac{1}{3}$ kmetijskih produktov pa izvozijo
- glavni problem kmetijstva je čezmerna produkcija, zaradi spremenjenih cen na tržišču vsako leto spreminjajo deleže površin, ki jih namenjajo posameznim kulturam
- **1. ali 2. so pri pridelavi:** žitaric (koruze, pšenice), soje, prosa, bombaža, agrumov, lesa, perutnine, mesa, mleka in masla

Delež ZDA v okviru svetovnega prebivalstva in svetovne kmetijske produkcije leta 2000

Kmetijstvo Kanade:

- pomembna svetovna izvoznica hrane
- za kmetijstvo je primeren le 300 km širok pas na J
- pogosto jo imajo za proizvajalko pšenice (napačno!!!)
- žitarice prinašajo 30% dohodka, mesna in mlečna živinoreja pa več kot polovico – veliko površin je zato namenjenih krmnim rastlinam

Problemi (ZDA+KAN) – okoljski problemi:

- kam z velikimi količinami gnojnice in iztrebkov
- težnje k monokulturi na velikih površinah še dodatno vodijo k eroziji prsti
- z namakanjem se čezmerno izkorišča in onesnažuje podtalnica